

ชุดสิทธิประโยชน์การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

น.ส. เนตรชนก รัตนเนตร
นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
กลุ่มสนับสนุนวิชาการ การวิจัยและนวัตกรรม

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยได้ดำเนินโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ ซึ่งได้รับการยกย่องจากองค์การอนามัยโลกและนานาชาติเพราะเป็นโครงการที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญในด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (Promotion and Prevention : P&P) ซึ่งขณะนี้ เป็นสิทธิประโยชน์เดียวในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่จัดให้กับประชาชนคนไทยทุกสิทธิเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ อัตราการป่วย/อัตราการตายที่เป็นภาระโรคของประเทศและส่งเสริมสุขภาพซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยมีความครอบคลุมประชาชนทุกช่วงอายุ

โครงการพัฒนาชุดสิทธิประโยชน์ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (UCBP) ได้ให้คำจำกัดความของชุดสิทธิประโยชน์ (benefits package) ว่าเป็นรายการบริการด้านสุขภาพและผลิตภัณฑ์สุขภาพซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากระบบประกันสุขภาพ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการประชาชน โดยชุดสิทธิประโยชน์นั้นมีทั้งในรูปแบบของยาและไม่ใช่ยา ซึ่งได้มีการพัฒนาและเพิ่มเติมรายการบริการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความครอบคลุมต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาชุดสิทธิประโยชน์การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

วิธีการ/ขั้นตอนการดำเนินงานตามกระบวนการ

ทบทวนเอกสาร/แหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินการ

ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในอดีตสิทธิประโยชน์บริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (Promotion and Prevention : P&P) ภายใต้กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้บริการเฉพาะประชาชนผู้มีสิทธิบัตรทอง ๓๐ บาท เท่านั้น สำหรับประชาชนสิทธิอื่นๆ ได้แก่ ผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม สวัสดิการข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายให้สถานบริการในสังกัดจัดบริการให้ครอบคลุมทุกคนในส่วนที่รับผิดชอบ ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กระทรวงสาธารณสุข หน่วยบริการภาครัฐ ทั้งในและนอกสังกัด เช่น รพ. สังกัดกรุงเทพมหานคร สังกัดกระทรวงกลาโหม เป็นต้น ได้มีการหารือเพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการที่มิใช่สิทธิบัตรทองสามารถเข้ารับบริการได้เพิ่มเติม

ผลการดำเนินการ ...

ผลการดำเนินการเข้าถึงบริการตามสิทธิประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่ผ่านมา แม้จะพบว่า มีอัตราความครอบคลุมการเข้าถึงบริการมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด จากรายงานผลงานที่สนับสนุนการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (Ho๔๐๑) กลุ่มภารกิจกำกับติดตามประเมินผล สปสช. ข้อมูล ณ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔ ประมวลผล ณ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ พบว่า ผลการดำเนินการเข้าถึงบริการตามสิทธิประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่ผ่านมา มีอัตราความครอบคลุมและการเข้าถึงบริการมีทิศทางที่เพิ่มขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากประชาชนยังไม่ทราบ ขาดความรู้ ความเข้าใจในการรับบริการดังกล่าว เช่น กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค : ประชากรไทยอายุ ๓๕ - ๗๕ ปี ทุกสิทธิได้รับการคัดกรองเบาหวาน โดยตรวจระดับน้ำตาลในเลือด มีเป้าหมาย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๙๐ แต่ผลการดำเนินการ ๓ ปี ย้อนหลัง พบว่ามีอัตราความครอบคลุมการเข้าถึงบริการฯ ปี ๒๕๖๒ ร้อยละ ๕๖.๕๗ ,ปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๕๙.๒๖ ,ปี ๒๕๖๔ ร้อยละ ๕๖.๓๒ แต่มีบางรายการที่มีอัตราถึงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น หญิงตั้งครรภ์ ทุกสิทธิได้รับการฝากครรภ์ครั้งแรกภายใน ๑๒ สัปดาห์ ซึ่งมีเป้าหมายไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ปี ๒๕๖๒ ร้อยละ ๕๔.๖๐ ปี ๒๕๖๓ ร้อยละ ๖๐.๖๕ ,ปี ๒๕๖๔ ร้อยละ ๖๑.๑๔

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นต้นมา กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติสามารถสนับสนุนการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้กับคนไทยทุกคน ไม่เฉพาะผู้มีสิทธิบัตรทอง แต่รวมถึงคนไทยในสิทธิอื่นๆด้วย ภายใต้การมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี ตามมาตรา ๕ และมาตรา ๑๘ (๑๔) ตาม พ.ร.บ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ๒๕๔๕ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดี ลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ลดความเสี่ยงการป่วยในอนาคต ลดค่าใช้จ่ายครัวเรือนและรัฐ โดยแบ่งสิทธิดังกล่าวตามกลุ่มวัย ได้แก่

๑. กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด
๒. กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ ๐ - ๕ ปี)
๓. กลุ่มเด็กโตและวัยรุ่น (อายุ ๖ - ๒๔ ปี)
๔. กลุ่มผู้ใหญ่ (อายุ ๒๕ - ๕๙ ปี)
๕. กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป)

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้กำหนดขอบเขตการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ในคู่มือผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพ (๒๕๖๖) ดังนี้

๑. การตรวจคัดกรองเพื่อค้นหาภาวะเสี่ยงต่อการเสียสุขภาพและศักยภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมสุขภาพ
๒. การส่งเสริมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ความรู้ และการสาธิตเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค
๓. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน การใช้ยา และการทำหัตถการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยไม่รวมการเฝ้าระวังโรคการป้องกันไม่ให้ผู้ที่มีอาการแทรกซ้อนหรือการชะลอความรุนแรงของการป่วยซึ่งจะถือว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นการรักษาพยาบาล

รายการบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค สำหรับ ๕ กลุ่มวัย

กลุ่มหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด	กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ ๐ - ๕ ปี)	กลุ่มเด็กโตและวัยรุ่น (อายุ ๖ - ๒๔ ปี)	กลุ่มผู้ใหญ่ (อายุ ๒๕ - ๕๙ ปี)	กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป)
<ul style="list-style-type: none"> - ทดสอบการตั้งครรภ์ - ตรวจครรภ์และประเมินความเสี่ยง - ตรวจครรภ์ด้วยอัลตราซาวด์ - ตรวจเลือดคัดกรองภาวะซีด ซีฟิลิส เอชไอวี ตับอักเสบบี ธาลัสซีเมีย และดาวน์ซินโดรม - ตรวจปัสสาวะ - ฉีดวัคซีนคอตีบ บาดทะยักและวัคซีนไข้วัดใหญ่ - ให้ยาบำรุงเสริมธาตุเหล็ก โฟลิกและไอโอดีน - การให้ยาต้านไวรัสเอชไอวีเพื่อป้องกันการติดเชื้อจากแม่สู่ลูก - ตรวจช่องปากและฟัน ขัดและทำความสะอาดฟัน รวมถึงการขูดหินน้ำลาย - ประเมินสุขภาพจิต - ตรวจหลังคลอดและคุมกำเนิด - ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สมุดบันทึกสุขภาพ - การคัดกรองธาลัสซีเมีย - รวมทั้งการคัดกรองธาลัสซีเมีย ในคู่ของหญิงตั้งครรภ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ฉีดวัคซีนป้องกันวัณโรค ตับอักเสบบี บาดทะยัก คอตีบ ไอกรน โปลิโอ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ อูจาจาระร่วงจากเชื้อไวรัสโรต้า หัด หัดเยอรมัน คางทูม ไข้วัดใหญ่และ ไข้วัดสมองอักเสบเจอี - ตรวจเลือดคัดกรองภาวะพร่องไทรอยด์ (โรคเอ๋อ) โรคฟีนิลคีโตนูเรียและโรคทางพันธุกรรมเมตาบอลิก ภาวะซีด การติดเชื้อเอชไอวี - ตรวจคัดกรองการได้ยิน - ชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงเพื่อติดตามการเจริญเติบโต - ตรวจคัดกรองพัฒนาการ - ตรวจคัดกรองวัณโรค (กลุ่มเสี่ยง) - ตรวจช่องปากและฟัน เคลือบฟลูออไรด์ - การให้ยาไทรอกซินป้องกันภาวะพร่องไทรอยด์ - ยาบำรุงเสริมธาตุเหล็ก - ยาต้านไวรัสเอชไอวี - สมุดบันทึกสุขภาพ/บันทึกพัฒนาการ - แวนตาหากมีภาวะสายตาสั้นผิดปกติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ฉีดวัคซีนคอตีบ บาดทะยัก - ฉีดวัคซีนเอชพีวีป้องกันมะเร็งปากมดลูก (สำหรับนักเรียนหญิง ป.๕) - ชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูงเพื่อติดตามการเจริญเติบโต - ตรวจเลือด คัดกรองภาวะซีด เอชไอวี - ตรวจวัดความดันโลหิต - ตรวจคัดกรองสายตาและการได้ยิน - คัดกรองความเสี่ยงจากการสูบบุหรี่/สุรา/สารเสพติด - ตรวจคัดกรองวัณโรค - ตรวจช่องปากและฟัน เคลือบฟลูออไรด์ และหลุมร่องฟัน - การให้ยาบำรุงเสริมธาตุเหล็กและโฟลิก - แวนตาหากมีภาวะสายตาสั้นผิดปกติ (สำหรับอายุ ๖ - ๑๒ ปี หรือนักเรียน ป.๑ - ป.๖) - การป้องกันและแก้ไขการตั้งครรภ์ ในวัยรุ่นและการตั้ง ครรภ์ไม่พึงประสงค์ การคุมกำเนิด - การให้คำปรึกษาแนะนำการป้องกัน เอชไอวีหลังสัมผัส 	<ul style="list-style-type: none"> - ฉีดวัคซีนคอตีบ บาดทะยัก - ตรวจวัดความดันโลหิต - ตรวจเลือดคัดกรองเบาหวาน เอชไอวี - คัดกรองความเสี่ยงจากการสูบบุหรี่/สุรา/สารเสพติด - คัดกรองปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด - ตรวจคัดกรองวัณโรค มะเร็งช่องปาก - ตรวจคัดกรองการกลายพันธุ์ของยีนโรคมะเร็งเต้านม - คัดกรองมะเร็งปากมดลูก - ตรวจจักษุคัดกรองมะเร็ง ลำไส้ใหญ่ (๕๐-๗๐ ปี) - เคลือบฟลูออไรด์ - การให้ยาบำรุงเสริมธาตุเหล็ก และโฟลิก - การป้องกันและแก้ไข การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การคุมกำเนิด ยาคุมกำเนิด - การให้ความรู้ตรวจเต้านมด้วยตนเอง - การให้คำปรึกษาแนะนำ การป้องกันเอชไอวีหลังสัมผัส 	<ul style="list-style-type: none"> - ฉีดวัคซีนคอตีบ บาดทะยัก - ตรวจประเมินความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน (ADL) - ตรวจวัดดัชนีมวลกาย ความดันโลหิต - ตรวจเลือดคัดกรองเบาหวาน เอชไอวี - คัดกรองปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง - คัดกรองโรคซึมเศร้า - การคัดกรองวัณโรค มะเร็งช่องปาก - ตรวจคัดกรองการกลายพันธุ์ของยีนโรคมะเร็งเต้านม - ตรวจจักษุคัดกรองมะเร็ง ลำไส้ใหญ่ (๕๐-๗๐ ปี) - การเคลือบฟลูออไรด์ - การให้ความรู้ออกกำลังกายและฝึกสมองป้องกันโรคสมองเสื่อม - การให้ความรู้ตรวจเต้านมด้วยตนเอง - การตรวจวัดความดันโลหิตด้วยตนเองที่บ้าน - การให้คำปรึกษาแนะนำ การป้องกันเอชไอวีหลังสัมผัส

ที่มา : คู่มือผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพ : จัดทำเมื่อ ๖ ก.พ. ๒๕๖๖

ปี ๒๕๖๖ กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้มีการจัดสรรงบประมาณด้านการสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคสำหรับประชาชนทุกสิทธิ จำนวน ๖๖,๒๙ ล้านคน (๓๒๒.๕๖ บาท/คน) ในวงเงินมากกว่า ๒๑,๓๐๐๐ ล้านบาท ซึ่ง สปสช. ได้บริหารงบประมาณในด้านบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับประเทศ (๒๖.๗๕ บาท/คน) สนับสนุนในด้านการจัดหาวัสดุที่จำเป็นต่างๆ เช่น วัคซีน ยา ฤกษ์ยามอนามัย สมุดบันทึกสุขภาพ เป็นต้น แก่หน่วยบริการกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งเป็นค่าบริการ สำหรับสายด่วนให้คำปรึกษาในโครงการที่ช่วยเพิ่มการเข้าถึงบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เช่น สายด่วนเลิกบุหรี่ เป็นต้น
๒. ปัญหาพื้นที่ระดับเขต/จังหวัด (๔ บาท/คน) สำหรับหน่วยบริการ/หน่วยงาน/องค์กรภาคประชาชน ต่างๆ เพื่อเป็นค่าบริการตามโครงการที่ต้องการเร่งรัดให้เข้าถึงบริการตามนโยบายหรือการแก้ปัญหา พื้นที่ระดับเขต/จังหวัด ตามความจำเป็นทางสุขภาพ
๓. สำหรับบริการพื้นฐาน (๒๙๑.๘๑ บาท/คน) โดยแบ่งค่าใช้จ่ายเป็น ๒ ส่วน ส่วนที่ ๑ จ่ายแบบเหมาจ่าย ให้หน่วยบริการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค จำนวน ๒๓๒.๓๒ บาท/คน ส่วนที่ ๒ การจ่ายตามรายการบริการ (Fee schedule) จำนวน ๕๙.๔๙ บาท/คน ซึ่ง สปสช. กำหนดให้ หน่วยบริการต้องมีระบบพิสูจน์ตัวตนของผู้มาใช้บริการ (Authentication) และจะมีระบบตรวจสอบ เพื่อป้องกันการทุจริต

สรุปและข้อเสนอแนะ

นับเป็นอีกก้าวที่สำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่ สปสช. สามารถสนับสนุนการจัดบริการ สร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้กับคนไทยทุกคน ซึ่งแต่ละรายการบริการล้วนเป็นประโยชน์และเป็น สิ่งที่จำเป็นต่อประชาชน แต่สิ่งที่น่าสนใจต่อไปคือ การสร้างการรับรู้ให้ประชาชนทราบ เห็นความสำคัญ และ เข้ามาใช้บริการรายการดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายและต้องเร่งดำเนินการต่อไป

ช่องทางการเผยแพร่

เว็บไซต์ สำนักส่งเสริมสุขภาพ

แหล่งอ้างอิง

๑. สปสช. (๒๕๖๕). สปสช. เผยแนวทางรับบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคระหว่างรอความชัดเจน ข้อกำหนด, สืบค้นเมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗. จาก <https://www.nhso.go.th/news/๓๘๕๕>
๒. สปสช. (๒๕๖๕). สปสช. เพิ่มสิทธิประโยชน์ป้องกันโรคปี ๖๖ พร้อมขยาย ๒๒ รายการจ่ายดูแลคนไทย ทุกคน, สืบค้นเมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗. จาก <https://www.nhso.go.th/news/๓๗๕๐>
๓. สปสช. (๒๕๖๖). คู่มือผู้ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพ , สืบค้นเมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ จาก https://www.nhso.go.th/page/coverage_rights_health_enhancement
๔. UCBP. (๒๕๖๗). ความเป็นมาของกระบวนการสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของคนไทย สืบค้น เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗. จาก <https://ucbp.nhso.go.th/about/background.html>
๕. สปสช. (๒๕๖๔). รายงานผลงานที่สนับสนุนการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (Ho๔๐๑) กลุ่มภารกิจกำกับติดตามประเมินผล สปสช. ข้อมูล ณ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔